

Posudek na doktorskou disertační práci Petra Tesaře

„Vztah občana a státu v soudobé české společnosti“

Disertant si pro svoji práci zvolil náročné právně teoretické téma, které se úzce váže i na otázky právně filozofické a právně sociologické a koresponduje současně i pozitivně právním aspektům a konsekvencím, zejména z oblasti ústavního práva.

Posuzovaná práce představuje přepracovanou verzi již dříve předložené disertační práce. Disertant práci rozšířil na celkem 185 stran a přepracoval její strukturu i obsah. Práce je rozdělena do devíti kapitol, úvodu a závěru a uzavírá ji seznam použité literatury. Seznamu literatury lze nicméně vytknout, že nespĺňuje citační normu, když u většiny titulů autor neuvádí místo vydání práce.

V **úvodu** autor charakterizuje své záměry a jen volně načrtává obsah práce. Strukturu práce se zde však měl věnovat podrobněji, neboť rozsah a struktura témat nepůsobí vyváženě. S ohledem na téma práce by první kapitola nazvaná „Občan a stát“ měla být spíše závěrem práce, jejím vyústěním. Poslední kapitoly práce, představující spíše dílčí položky právního postavení občana ve státě (např. lidská práva, principy svobody a rovnosti apod.) pak naopak měly být zařazeny spíše na začátku práce. Autor měl při koncipování disertace vycházet z promyšlené osnovy práce formulované již na samém počátku práce. Některé formulace úvodu nejsou navíc formulovány dostatečně přesně a výstižně a lze proto s jejich obsahem polemizovat, např. na s. 9: „*Text Všeobecné deklarace lidských práv vytvořil ideový základ ...ochrany lidských práv*“ (tento základ položili už mnohem dříve zejména osvícenští myslitelé), „*státní či veřejná moc*“, „*postavení občana v rámci evr. struktur je zatím poslední vývojové stádium vztahu občana a státu*“ (je EU státem ?) apod.

V **první** kapitole věnované vztahu občana a státu se autor nejprve zaměřuje na místo občana ve státě. Mluví zde o postavení občana, to lze ale chápat rozdílně jako postavení právní, politické, ekonomické, společenské či jiné, což autor dostatečně nespécifikuje. Promiscue zde autor mluví o postavení občana ve společnosti a ve státě, což ale nelze zaměňovat (s.10 an), neboť společnost představuje zcela jinou kvalitu než stát.

Disertant se dále věnuje právnímu vymezení pojmu občan. Zde je třeba podotknout, že tzv. „euronovela“ Ústavy ČR nabyla účinnosti až 1.6. 2002 a nikoliv 1.6. 2001 (s.13, 14). V této souvislosti je třeba dbát na přesnost vystižení provedené změny normativního

textu, kdy nikoliv „v případě rozdílu mezi vnitrostátní právní úpravou se použije mezinárodní smlouva“, ale tehdy, „stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon...“ (s.20, s.72). Citaci nálezů Ústavního soudu (např. s.24) je vhodné spojovat se Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu a nikoliv s odkazem na právní informační systém (Legsys či ASPI).

Druhá kapitola je věnována vymezení státu a státní moci. Disertant zde nastiňuje vývoj státu a státní moci. Zmiňuje zde oddělení státu od církve, z hlediska tématu práce však bylo vhodné rozvést i proces oddělení státu od společnosti. Při posuzování charakteru státu se disertant dostává i k právnímu státu. Obsah subkap. 2.3.2. „Vznik pojmu právní stát“ se netýká vzniku pojmu stát, ale vzniku kontinentálně evropského právního státu samotného (s.46a). Občanskou neposlušnost nelze ztotožňovat s ústavně zaručeným právem na odpor (s.48). Lze obecně závazná rozhodnutí Ústavního soudu nazvat precedenčním právem (s.49)? Lze předpokládat, že moderní právní stát je něco dokonalejšího a rozsáhlejšího než je naše soudobá česká společnost (s.59)? Verifikuje daňová kontrola účelnost výdajů soukromého sektoru (s.60). Právní a sociální stát se často spojují do podoby sociálního právního státu, což nalézá v některých státech i pozitivně právního zakotvení (s.70). Vyznačuje se nacismus a komunismus shodnou ideologií (s.81)? Subkap. 2.7 „Vztahy občana a veřejné moci“ by lépe zapadla do jiné části práce, nejlépe do kap. 1.

Třetí až poslední devátá kapitola rozebírají stručněji různé komponenty vztahu občana a státu. Autor jejich zařazení a pořadí nijak blíže nevysvětluje, což navozuje pocit nesystémovosti práce. Nejprve zde na šesti stranách analyzuje základní zásady politického systému, a to na základě Ústavy ČR, což je sama o sobě problematika na samostatnou práci. Následuje tematika občanské společnosti. Pro její vymezení by bylo vhodné občanskou společnost odlišit od politické společnosti, kdy autor obě tyto formy společnosti v zásadě ztotožňuje. Občanská společnost je však jevem spíše sociologickým a nikoliv politickým. Autor zde na druhé straně správně zdůrazňuje její spontaneitu, z níž mu vyplývá, že nemůže být výtvozem práva. Lze zde ale zároveň položit otázky, zda je či není nezbytné vytvořit pro existenci občanské společnosti a pro její aktivity určitý právní rámec. Může občanská společnost vystupovat jako určitý oponent či konkurent státu? Jde jí o vzrůstající vliv na chod státu (s.119)? V souvislosti s občanskou společností zde dále autor poněkud neorganicky analyzuje i vztah práva a mravnosti (dnes bychom řekli spíše práva a morálky), což je však opět téma na celou práci. Navazuje zde přitom na myšlenky E.

Chalupného, jehož názory jsou sice vcelku moderní, ale přece jen již 80 let staré a od té doby dalšími autory mnohokrát doplňované. Další kapitola je stručně věnována lidským právům. Následuje problematika demokratického charakteru státní moci prezentující několik současných pojetí demokracie. K tématu práce se pak úžeji váže další probírané téma - „Principy svobody a rovnosti“. Zde lze připomenout nezbytnost rovného zacházení nejen s občany, ale i se všemi fyzickými a právníckými osobami. Důležitá přitom není jen formální rovnost, ale i obsahové prvky rovnosti promítnuté v právu. Významné místo v prostoru vytvořeném pro svobodné jednání náleží v další kapitole sociální spravedlnosti. Poslední kapitolu věnuje autor problému legitimacy, který považuje z pohledu vztahu občana a státu za problém ústřední. Tuto problematiku, rozebíranou i v dalších subkapitolách (s.42-44 a s.47-48), by bylo účelné spojit.

V **závěru** se autor pokouší o shrnutí celé práce, rekapituluje jednotlivé kapitoly a snaží se je propojit do kompaktního celku. I zde, stejně jako v úvodu vyslovuje některé diskutabilní formulace, např.: „*jedinec je právem poměrně přesně a podrobně charakterizován*“ nebo „*stát je společnost v právní podobě*“ (s.175).

K celkovému zhodnocení disertační práce je třeba říci, že je tématicky pojata příliš široce. Věnuje se příliš mnoha okruhům problémů, ale přitom jen stručně, povrchně a popisně. Netvoří proto konzistentní celek, spíše je výčtem problematiky. Některé úvahy nejsou dotaženy do konce, ale jen naznačeny, některé formulace jsou poněkud zavádějící.

Přes všechny tyto výhrady lze nicméně konstatovat, že se autor při přepracování práce snažil oprostít ji od dřívějších nedostatků. Práci zpracoval se zaujetím pro danou problematiku a snažil se ji doplnit o příklady z judikatury Ústavního soudu ČR a provázat tak teoretické úvahy s praktickými poznatky. Práce tak rozšiřuje oblast poznání zvolené problematiky.

Vzhledem k určité disproporcčnosti práce a výše uvedeným připomínkám podmiňuji svůj souhlas s obhajobou tím, že disertant v ústní části obhajoby vykompenzuje výše vytýkané nedostatky.

V Brně 18. 6. 2005

doc. JUDr., PhDr. Miloš Večeřa, CSc.